

както е при иконите. Голяма популярност ѝ създава стилизираната реплика на прочутото Старозагорско лъвче, изписана в злато, която става корица на двуезичната *Антология на старобългарски текстове от IX до XIX век*, съставена по нейно настояване от стария ѝ приятел, световноизвестния славист и българист проф. д-р Томас Бътлър (1929 – 2014) от Харвард. Материалите в публикуваната през 1996 г. книга, някои от които се появяват за първи път и на английски език, днес се използват от българистите по цял свят. Авторът и неговото произведение получават редица български и международни отличия, между които и почетен медал на Българската академия на науките. При това всички винаги отбелязват изключителното оформление на художничката. Плод на тяхното сътрудничество е и картинната *Книжка на бухала* (The Owl Book), вдъхновена от стенописната украса на най-красивото училище в Бавария. Стихчетата са от професор Бътлър, а илюстрациите са умалени картинки на животни, сякаш слезли от

стенописите ѝ в тази сграда. За изящните си портретчета и съвършената полиграфическа изработка тази тяхна творба е изложена във витрините на една от най-големите детско-юношески библиотеки в света в замъка *Блутенбург* край Мюнхен. Името на художничката намира място в различни издания на справочниците *Who is who?* на най-известните дейци на изкуството и културата във втората ѝ родина. Мила Милчева твори в областта на битовата и монументалната керамика, живописата и портрета, стенописа, графиката, оформлението на книги, направата на дървени етнографски модели, бижута... Като оформител на книгата *За майсторите, цветорезците и зографите* на сестра си, писателката Христина Милчева (1924–2009), са гостували на Сдружение *Възраждане* и българската диаспора в Прага. Повече от 40 години Мила Милчева живя под медния купол на една над стогодишна сграда, типичен архитектурен югендшил, в прочутия мюнхенски квартал *Швабинг*, център на изкуствата и на местната артистична

бохема. Домът ѝ бе едновременно и нейно ателие, и малък български фолклорен музей, чрез който тя винаги бе обиколена от родните багри. Тук често идваха мнозина от нейните студенти, които с течение на годините бяха станали най-близките ѝ приятели. Така неусетно, на 4 март 2014 година, угасна и животът ѝ, който тя изцяло посвети на изкуството и любовта към хората, засвидетелствала я почти до сетния си дъх, водейки заниманията със студентите си. Само месец и половина преди това от този свят си бе отишъл за вечността и приятелят ѝ Томас Бътлър. Неколцина от нейните бивши студенти дойдоха на възпоменателната изложба „Прозорец към душите“ (от 16 ноември до 8 декември 2015 г.) в София. Там бяха изложени нейните портрети – прозорец към душите на моделите ѝ, както и картинките на героите от нейната *Книжка на бухала* – прозорец към душите на животните. Произведения силни, новаторски, непреходни...

Асен Милчев

Български работи

Само за три години отсъствие от София и установих, че повечето от познатите ми са изчезнали. Три години не са чак толкова дълго време. Обаче толкова много хора направо ги няма. Преди тия три години, като вървах из София /доста обикалях/, навсякъде срещях познати – минувачи, продавачи, бармани, просяци, клошари и т.н. Дори имах един познат, който беше нещо като озеленител в парка „Займов“. Към шейсет-седемдесет годишен здравеняк-веселяк, който все се майтапеше, докато правеше туй-онуй из парка. Бях се запознал с него, докато режеше тревата с една машинка, и аз, тъй като тогава бях решил да си купувам някаква подобна, го попитах как работи неговата. Той ми рече много любезно, че „много добре“, даже ми обясни как – беше от ония, новите косачки, дето са с една корда, която се върти и тъй реже тревата. Често го виждах оттогава през ония години/преди тия три, през които бях в Чехия/. Той също ме беше запомнил и всеки път ме поздравяваше с ус-

мивка, както и аз него. След като се върнах тук обаче, вече не го виждам. Е, аз всъщност и вече не ходя толкова често в тая градина, тъй че може би е заради това. Но не мисля. Защото и другите познати изчезнаха вдънземя.

Например едни майки-продавачки, дето си разхождаха бебетата в Докторската градина и аз се бях запознал с тях, докато вършех същото – и бяха много симпатични и мили с мен. Дори ходехме заедно да взимаме храната на бебетата от детската кухня на улица „Цар Иван-Асен II“, а по пътя си разказвахме разни неща за бебетата. Беше много приятно, като изключим моментите, когато се срещаме с мъжа на едната майка, който беше грамаден и като че хич не му беше приятно да си говоря с жена му. Аз, тъй или иначе, просто си говорех, обаче върви му обяснявай на оня. Тях също почти не ги виждам, но сигурно защото им пораснаха децата.

Барманите на кафенето, в което ходя,

също изчезнаха. Сега са нови. Също и барманите на „Английския двор“. Там имаше една барманка, която мисля, че ме мразеше или поне доста ѝ бях неприятен. Винаги ме гледаше с един тежък, неподвижен поглед – особено като сядах на масичката срещу бара, зад който пък обичаше да сяда тя. Още го помня този поглед. Тръпки да те полаят! Самата тя

Стефан Кисиев

изглеждаше съвсем нормално, жена на около 35 години или пък малко повече, малко пълничка, с кестенява, права коса. Може би не ме харесваше особено, защото обикновено си взимах билков чай за двайсет стотинки или пък кафе, сядах и започвах да пиша. Аз по това време доста ходех да пиша там и тъй като естествено не можех да пиша и да пия алкохол /въпреки, че съм чувал, че някои писатели го правят/, си пиех кафето или чая. Е, може и да не е било заради това, може по принцип да си е била такава. Тя на мен, например също не ми беше особено приятна, /дано случайно не прочете това!/ не знам защо. Тя също изчезна, но за нея не съжалявам изобщо, въпреки че на нейно място сега се появили едни брадати младоци, които ми се струват доста скучни. Но аз така или иначе не ходя в този бар, така че малко ме интересува.

Срещах преди все и разни писатели, журналисти и журналистки от телевизията, които сега вече нещо се загубиха от улицата. А и от екрана на телевизора.

Да не говорим за редовните клиенти на кафенето, в което ходя. Така бях свикнал с тях, те бяха моето семейство. Тъй като по цели дни прекарвах времето си там, така се привързах към тях, че все едно ми бяха братя и сестри, майки, бащи или поне братовчеди. Обаче, като се върнах от Прага и го посетих отново, се оказа че са изчезнали и те, а на тяхно място са се появили едни нови клиенти. Е, между тях също има някои симпатични – например групата млади майки и татковци, които сутрин рано ходят в това кафене, когато ходя и аз. Те се събират на масата до прозореца и са някъде около десет души. Не правят нищо друго освен да си обсъждат децата, как се развиват в училище, как си пишат домашните, от какво боледуват и как си играят. Малко са гръмогласни и всичко се чува, а и аз сядам на една масичка точно до тяхната и затова всичко чувам прекрасно. В началото, признавам, малко се дразнех, защото предпочитам да пиша, чета или нещо подобно, на спокойствие. Но постепенно свикнах с шума. Бях отвикнал от него след

посещенията си в кафенета като „Нова сцена“ на Народни Дивадло, „Славия“, „Лувъра“, „Мама кафе“ на улица „Водичкова“ и прочие чешки кафенета, където по принцип всичко е тихо и спокойно. Тъкмо обратното, в България е много често явление да попаднеш на шумна компания в кафенета, барове и на друго място. И сега, фактически, в бара, където пиша, зад мен има една компания, която крещи. Пият бира, всяка втора дума е „Егати“, „Копеле“, „Ха-ха-ха!“ Възъщност не знам дали последното е дума или нечленоразделен звук. Не съм особено силен в граматиката. Признавам.

Тия майки обаче, не са чак толкова шумни. Те са просто шумни и затова им свикнах. Освен това са доста интелигентни. Четат книги, ходят на изложби, снимат се в клипове, някои са певици, други актриси, репортерки, сценаристки, режисьорки. След тях пък, към десет, в кафенето идва група пенсионери. Те също са забавни, въпреки че в началото доста ме дразнеха, защото ги мислех за номенклатури и ми трябваша пет-шест години да свикна с тях. Е, те може и наистина да са номенклатури, а аз просто да съм претръпнал, случва се. Всяко тяхно второ изречение започва със „Спомням си, че...“ или „Абе, ти помниш ли?“ защото все си разказват разни истории, свързани с едно време. За Сергей и Никита Михалкови, Гунди и Котков, или пък някой Сашо – Сашо Сладура, Сашо Лекето и още цял куп Сашовци. Понякога имам чувството, че едно време в България са живели само Сашовци. Това било времето, когато Докторската градина била с дървена ограда, а вечер, като я затваряли, пазачът биел училищен звънец за да накара децата да си тръгнат, но те не искали, а той ги гонел и заключвал вратата. Предполагам когато ги изгонел.

Тая групичка в началото беше по-малка, от трима-четирима дядковци, но напоследък гледам, че е започнала да се разширява и също да става все по-шумна, но и забавна. След тях обикновено идват дежурните квартални пияници, но те не са ми интересни, а и аз обикновено не стоя толкова до късно, тъй че си тръгвам. Имам си и друга работа.

Като например да се разхождам из София.

Сега тя е поукрасена с гирлянди и светещи лампички за Коледа, а навсякъде се усеща веселото настроение, светлия християнски празник. Въпреки, че не всичко е според мен направено както трябва. Например, снощи бях на един коледен базар, наречен „Балканска Коледа“. Винаги си бях представял тия коледни базари като някое приятно, тихо и романтично място, на което могат да се купят всякакви неща, свързани с традицията на тоя светъл семеен празник, с раждането на Иисус, с Дева Мария, Трите влъхви, с ангелчета; сладкишите с формата на бебешка люлка; баницы с късмети, сладкиши, коледни елхички, борови и дряннови клончета, играчки, сурвакници, сухи плодове за ошав и т.н. Място, на което се носи тиха, нежна, свята музика, а между павилиончетата има светеща украса от вечнозелени борови клонки, лъскави гирлянди, разноцветни, нежно примигващи лампички и прочие. Общо взето такива базари съм виждал в градове като Прага и Виена, в Дрезден и Мюнхен, Верона и къде ли не.

Този софийски базар обаче не беше точно такъв. На него се продаваха само кебапчета и пържоли, а между скарите и масите се стелеше отровно гъст дим. Посетителите лапаха като невидели кебапчета, лочеха жадно бира и вино, а в някакъв покрит с найлон, слабо осветен, запарен павилион /влязох за малко вътре/ от сцената гърмеше яка, балканска чалга. Сигурно, според организаторите му, имаше най-различни видове Дядо Коледа. Балканският вариант беше не благ старец с торба с подаръци, а някакъв млад касапин, готвач, барман или нещо подобно, с бръсната глава, яхнал вместо шейна с елени – буре с вино, теглено от четири охранени шопара; който вместо подаръци разлива бира и вино и вместо „Тиха нощ“ и „Весела Коледа“, подвиква „А, наздраве!“, „Юбря!“; докато Снежанките му – разгорещени, напращели девойки в оскъдно облекло – играят кючек по масите под звуците на балканския коледен химн:

„Всичките прасета на мезета!“

Стефан Кисьов